

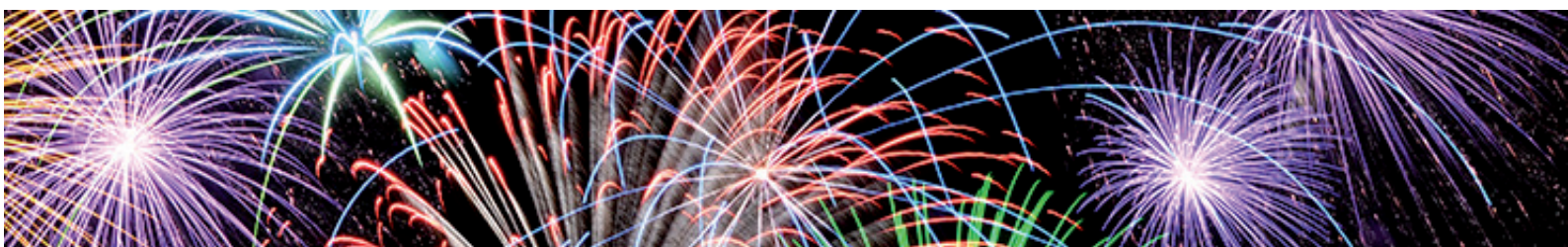
Novosti iz HZN-a

Novosti iz međunarodnih normizacijskih organizacija

Novosti iz europskih normizacijskih organizacija

HZN e-glasilo

Službeno glasilo Hrvatskog zavoda za norme sa stalnim dodatkom
Oglasnik za normativne dokumente

Godište: 12. 2020.

ISSN 1847-4217

URL: <http://www.hzn.hr>

Izdavač: Hrvatski zavod za norme
MB: 1957406
OIB: 76844168802
Sjedište: Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb
Telefon: 01/610 60 95
Telefax: 01/610 93 21

Glavni urednik: Igor Božičević, ravnatelj HZN-a

Lektura: Ivana Canosa

Grafička priprema: Sandra Knežević

Izlazi: mjesečno

Datum objave: 2020-12-31

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga zavoda za norme. Objavljeni prilozi u službenom glasilu Hrvatskog zavoda za norme autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj, novosti iz HZN, novosti iz europskih i međunarodnih normiranih tijela i s normizacijom povezane aktivnosti koji se mogu objavljivati u drugim stručnim časopisima uz obveznu naznaku izvora i dostavljanje časopisa u kojemu su objavljeni tako preuzeti prilozi. Za priloge iz rubrike Normizacija i Tehničko zakonodavstvo potrebno je zatražiti pisano odobrenje za njihovo objavljivanje od autora i od Hrvatskoga zavoda za norme.

Sadržaj 12/2020

Proslov	4
Novosti iz HZN-a	
• Članovi Hrvatskog zavoda za norme	5
• Odluke Upravnog vijeća vezane za članstvo u HZN-u	6
Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija	
• Objavljen e-alat ProcurCompEU za potporu profesionalizaciji javne nabave	8
ISO	
• Obilježavanje Dana ljudskih prava	9
• Kad nas pogodi katastrofa	11
• Ispod oblaka	12
• Vraćanje stvarnog svijeta u online obrazovanje	14
• Učenje za van	15
IEC	
• Pomoć u aktivnom životu za svakoga	16
• Kako norme omogućuju pouzdanu zdravstvenu skrb	18
CEN i CENELEC	
• Odgovor CEN-a i CENELEC-a u okviru ocjene trgovinske politike EU-a	21
ETSI	
• ETSI objavio tehnički izvještaj o potrebama građana povezanim s pametnim gradovima	23

Naslovnica: Priopćenja iz regionalnih i međunarodnih normizacijskih organizacija

HZN Oglasnik za normativne dokumente (A1-A48)

Poštovani čitatelji!

Pred vama je novi broj HZN e-glasila, službenog glasila Hrvatskog zavoda za norme.

I u ovome broju možete pronaći informacije o zbivanjima u HZN-u te regionalnim i međunarodnim normizacijskim organizacijama.

U vijestima iz HZN-a, nalazi se naš stalni prilog o članovima HZN-a.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta za provedbu postupaka javne nabave Europska komisija poduzima različite inicijative, a mi donosimo prilog o e-alatu ProcurCompEU za potporu profesionalizaciji javne nabave.

U rubrici Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija iz ISO-a donosimo prilog o objavi novih dokumenata: tehničkoj specifikaciji za primjenu mobilne tehnologije u sektoru obrazovanja koja je dorađena kako bi se osigurao bolji ishod učenja za sve, novoj smjernici za virtualnu stvarnost u učenju kao i novoj normi za sustave ranog upozoravanja i uzbunjivanja građana.

Računarstvo u oblaku donosi revoluciju u načinu na koji komuniciramo i radimo, a time i otvara brojna pitanja. ISO norme nude odgovore na ta pitanja.

Ove je godine u fokusu ISO-ova obilježavanja Dana ljudskih prava utjecaj bolesti COVID-19 i pitanje kako da se u potpunosti oporavimo i izgradimo svijet koji je bolji, otporniji, pravedniji i održiviji?

Iz IEC-a donosimo prilog o tome kako norme omogućuju pouzdanu zdravstvenu skrb te informaciju o objavljenim normativnim dokumentima koji se odnose na proizvode i usluge pomoći za aktivni život (*active assisted living, AAL*).

Iz CEN-a i CENELEC-a stiže nam odgovor u okviru ocjene trgovinske politike EU-a.

U novostima iz ETSI-ja donosimo obavijest o objavi tehničkog izvještaja kojim se procjenjuje problematika normizacije informacijsko-komunikacijskih tehnologija u području pametnih gradova.

Ugodno čitanje!

Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Objavljujemo popis redovitih i pridruženih članova HZN-a po vrstama pravnih odnosno fizičkih osoba za koje je Upravno vijeće donijelo odluku do kraja prosinca 2020 godine.

Tablica – Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Vrsta članstva, vrsta pravne ili fizičke osobe	2020-07-17	2020-12-31
Članovi promatrači		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	9	7
Fizičke osobe	0	1
Ukupno promatračkih članova	9	8
Redoviti članovi		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	153	145
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – javne ustanove i slično	21	19
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – HGK, HOK, HUP	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovne komore ili udruge	3	6
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovna društva	10	7
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – škole	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – fakulteti	19	19
Fizičke osobe – pojedinci	20	20
Obrt – fizičke osobe	3	3
Tijela državne uprave	26	26
Ukupno redovitih članova	257	247
Ukupno članova HZN-a	266	255

Odluke Upravnog vijeća vezane za članstvo u HZN-u

NOVI ČLANOVI

Vrsta članstva: REDOVITO ČLANSTVO

Prihvataju se prijave za članstvo u Hrvatskom zavodu za norme pristigle u vremenskom razdoblju od 17. srpnja 2020. do 29. prosinca 2020. godine.

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	Nives Marušić Radovčić (fizička osoba)	Redovito	Zagreb
2.	Dimnjak d.o.o.	Redovito	Zagreb
3.	ARDOR d.o.o.	Redovito	Zagreb

Vrsta članstva: PROMATRAČKO ČLANSTVO

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	Filip Ćurić (fizička osoba)	Promatračko	Virje

PRESTANAK ČLANSTVA

Donosi se Odluka o prestanku članstva u Hrvatskom zavodu za norme na vlastiti zahtjev člana pristigle u vremenskom razdoblju od 02. srpnja 2020. godine do 29. prosinca 2020. godine.

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	Inženjering za naftu i plin d.o.o.	Redovito	Zagreb
2.	Danfoss d.o.o.	Redovito	Zagreb
3.	FERRO-PREIS d.o.o.	Redovito	Čakovec
4.	Span d.d.	Promatračko	Zagreb
5.	CROSCO, naftni servisi d.o.o.	Redovito	Zagreb
6.	Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (HR PSOR)	Redovito	Zagreb

Donosi se Odluka o prestanku članstva u Hrvatskom zavodu za norme zbog prestanka postojanja pravne osobe.

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	MB FRIGO d.o.o.	Redovito	Zagreb
2.	C.I.O.S. MBO d.o.o.	Redovito	Zagreb
3.	RIJEKAPROJEKT – KONING d.o.o.	Redovito	Rijeka

Donosi se Odluka o prestanku članstva u Hrvatskom zavodu za norme zbog neizvršavanja obveza člana - neplaćanja članarine nakon dvije i/ili više opomena, odnosno neplaćanja članarine za 2020. godinu nakon dvije opomene (2020-07-17 i 2020-08-19) te zadnje obavijesti prije mogućeg prestanka članstva u Hrvatskom zavodu za norme od 2020-12-21.

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	HRVATSKO DRUŠTVO ZA KONTROLU BEZ RAZARANJA	Redovito	Zagreb
2.	PROIZVODNJA MK d.o.o.	Redovito	Velika Gorica
3.	HEP – PLIN d.o.o.	Redovito	Osijek
4.	MEDIKOR d.o.o.	Redovito	Zagreb
5.	FSB d.o.o.	Redovito	Zagreb
6.	Marinko Kramarić (fizička osoba)	Redovito	Zagreb

Članstvo u HZN-u

Dosadašnja uključenost gospodarstva u hrvatsku normizaciju znatno je unaprijeđena učlanjivanjem gospodarskih subjekata u HZN i njihovim sudjelovanjem u upravljanju i radu HZN-a u svojstvu redovitog i promatračkog člana.

Neka prava redovitih članova HZN-a:

- redovita obaviještenost o radu HZN-a
- pravo na sudjelovanje u radu tehničkih odbora HZN-a
- mogućnost uključivanja u rad tehničkih tijela europskih i međunarodnih organizacija za normizaciju
- mogućnost sudjelovanja u programima tehničke pomoći u kojima sudjeluje HZN
- popust kod kupnje hrvatskih norma
- popust na cijene usluga HZN-a
- popust na cijene seminara i programa izobrazbe u organizaciji HZN-a
- korištenje podataka o članstvu u HZN-u za vlastite promotivne svrhe.

Više informacija o članstvu u HZN-u možete pronaći na sljedećoj poveznici:

<https://www.hzn.hr/default.aspx?id=8>

Objavljen e-alat ProcurCompEU za potporu profesionalizaciji javne nabave

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta za provedbu postupaka javne nabave Europska komisija poduzima različite inicijative. Još u listopadu 2017. godine Komisija je donijela preporuku o profesionalizaciji javne nabave radi poticanja država članica EU-a da poduzmu mjere za povećanje profesionalizacije ugovornih tijela.

Komisija je ovih dana objavila e-alat ProcurCompEU za potporu profesionalizaciji javne nabave. U njemu se prepoznaje i podupire javna nabava kao strateška funkcija kojom se ostvaruju javna ulaganja za održivi rast. ProcurCompEU utvrđuje 30 ključnih kompetencija u „matrici kompetencija” koja služi kao zajednički referentni okvir za stručnjake za javnu nabavu u EU-u i šire. ProcurCompEU sadržava i alat za samoprocjenu i opći plan osposobljavanja.

ProcurCompEU predstavlja paket besplatnih alata koji se mogu u potpunosti prilagoditi i upotrebljavati na dobrovoljnoj osnovi, a mogu ga koristiti pojedinci, organizacije i ustanove za osposobljavanje.

Naručiteljima pomaže u stjecanju vještina, znanja i kompetencija potrebnih za provedbu učinkovite javne nabave te u procjeni što je potrebno kako bi dobro obavljali posao, utvrdili nedostatke i uveli ciljane mjere za učenje i razvoj kako bi te nedostatke otklonili. Stručnjacima za javnu nabavu alat omogućuje da osiguraju ključnu ulogu u ostvarivanju ulaganja i pružanju usluga visoke vrijednosti građanima. Pojedinačnim stručnjacima za javnu nabavu pomaže i u utvrđivanju svojih kompetencija te im olakšava osposobljavanje i profesionalni razvoj. Organizacijama alat pomaže u izgradnji timova stručnjaka koji su im potrebni kako bi ostvarile strateške ciljeve ulaganja i potaknule karijere u javnoj nabavi, a ustanovama za osposobljavanje u razradi odgovarajućih programa osposobljavanja.

Paket ProcurCompEU, dostupan je na službenim jezicima EU-a i može se besplatno preuzeti s internetskih stranica Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/professionalisation-public-buyers/procurcompeu-european-competency-framework-public-procurement-professionals_en

Hrvatska verzija alata dostupna je na: https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers_hr

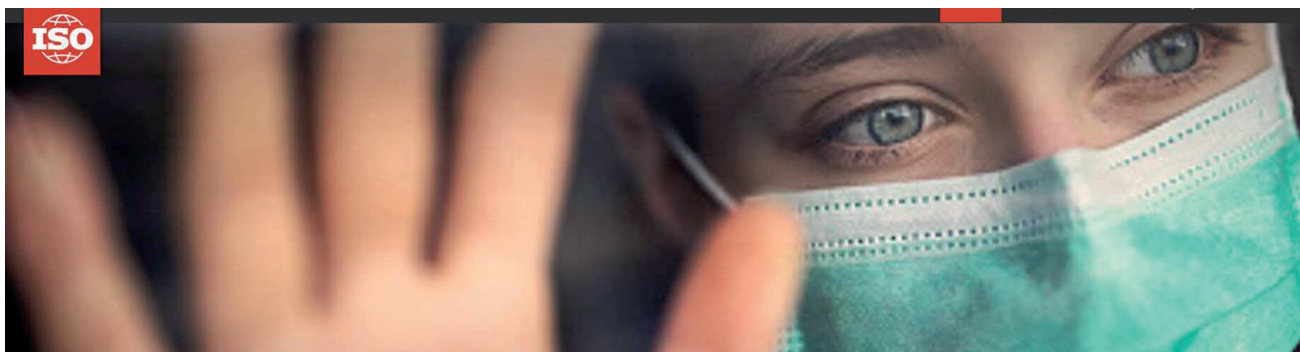

priredila: A. M. Boljanović

Obilježavanje Dana ljudskih prava

Ove je godine u fokusu obilježavanja Dana ljudskih prava utjecaj bolesti COVID-19 i pitanje kako da se u potpunosti oporavimo i izgradimo svijet koji je bolji, otporniji, pravedniji i održiviji?

Dan ljudskih prava obilježava se svake godine 10. prosinca, dana kada je 1948. godine Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila [Opću deklaraciju o ljudskim pravima](#). Otada je društvo ostvarilo znatan napredak, osobito u proteklih devet godina otkad se primjenjuju Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poduzetništvu i ljudskim pravima. No, pred nama je još dug put. ISO je opredijeljen za društvo u kojem je u potpunosti priznata važnost ljudskih prava, pa pomaže drugima da ispune svoju ulogu međunarodnim normama koje izravno pridonose ljudskim pravima i ostvarenju ciljeva održivog razvoja (SDG).

Ove je godine COVID-19 doveo u pitanje način na koji razmišljamo i funkcioniramo kao globalno društvo. Pandemija je razotkrila slabosti našeg djelovanja i otkrila nova područja na koja ćemo se u budućnosti trebati usredotočiti. UN, koji organizira obilježavanje Dana ljudskih prava, nedvosmisleno opisuje razmjere izazova koji su pred nama:

Ostvarit ćemo zajedničke ciljeve samo ako uspijemo stvoriti jednake prilike za sve, riješiti nedostatke koje je pandemija bolesti COVID-19 iznijela na vidjelo i primijeniti norme ljudskih prava da bismo uklonili uvriježene, sustavne i međugeneracijske nejednakosti, isključivanje i diskriminaciju.

Nema sumnje da će brojni poduzetnici i pojedinci imati velike teškoće u oporavku nakon krize izazvane pandemijom. Kako se 2020. godina bliži kraju, moguće cjepivo protiv bolesti COVID-19 unosi blagi optimizam.

No, kraj je bolesti još daleko, a njezin puni učinak na gospodarstvo tek će nastupiti. U mnogim slučajevima, kriza je razotkrila postojeće slabosti sustava, institucija i organizacija, ispitujući granice njihove izdržljivosti.

Ljudska prava i održivi razvoj

Dok pojedinci, poslovni rukovoditelji i vlade ocjenjuju razmjere štete, oni s vizijom pitaju se: „Kako sve možemo popraviti?“ Cilj je UN-a postići da se pri obnovi za veću otpornost na buduće katastrofe (*Building Back Better*) središnje mjesto usmjeri na ljudska prava. Dok se vođe svugdje u svijetu bave neočekivanim i nesagledivim problemom, vrijeme je da se okrenemo osnovama. UN je sasvim jasan kada govori o načinu kako obaviti taj zadatak: prekinuti svaki oblik diskriminacije, riješiti problem nejednakosti, poticati sudjelovanje i solidarnost i promicati održivi razvoj. U mnogima od tih područja međunarodne norme imaju jasnu i pozitivnu ulogu.

Ciljevi održivog razvoja temelje se na priznavanju ljudskih prava i činjenice da je održivi razvoj moguć samo ako mu je u središtu ljudsko dostojanstvo. Na taj način ljudskim pravima pogoduje napredak u ciljevima održivog razvoja, a tim ciljevima napredak u ljudskim pravima. Podupirući članove ISO-a da maksimalno iskoriste prednosti međunarodne normizacije i osiguraju širu primjenu ISO normi, pomažemo u ostvarenju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda.

ISO norme izravno se bave njihovim ekološkim, društvenim i gospodarskim dimenzijama. Organizacije i tvrtke koje nastoje pridonijeti ciljevima održivog razvoja otkrivaju da su međunarodne norme djelotvoran alat za ta nastojanja. Za svaki je cilj ISO utvrdio norme koje mu najviše pridonose. S obzirom da ISO norme obuhvaćaju gotovo svaki zamislivi predmet, od tehničkih rješenja do sustava kojima se organiziraju procesi i postupci, svakom cilju održivog razvoja odgovara više ISO normi.

10 godina ljudskih prava u srži društvene odgovornosti

ISO 26000, međunarodna norma za društvenu odgovornost, jedna je od najšire primjenjivanih i najpriznatijih ISO normi. Godina 2020. označava 10. godišnjicu njezine prve objave. Ona otada služi kao pomoć pri ugradnji Vodećih načela Ujedinjenih naroda o poduzetništvu i ljudskim pravima onima koji žele više pridonijeti održivom razvoju. Tijekom proteklog desetljeća norma ISO 26000 pokazala je da je više od vodiča za „postupi ispravno“. Ta revolucionarna ISO norma sve više se smatra načinom na koji se procjenjuje ne samo poboljšanje ukupnih rezultata organizacije nego i njezina opredijeljenost za održivi razvoj koji uključuje ljudska prava. Važno je što se u normi ljudska prava ističu i kao načelo i kao glavna tema, koja pomaže u utvrđivanju rizičnih situacija povezanih s ljudskim pravima, provedbi dubinske analize i rješavanju pritužaba.

Norma je objavljena 2010. godine nakon pet godina usredotočenih pregovora među raznim interesnim skupinama iz cijelog svijeta. U njezinu izradu bilo je uključeno više od petsto stručnjaka, uključujući predstavnike vlasti, nevladinih organizacija, industrije, skupina za zaštitu potrošača i udruženja radnika širom svijeta. Dakle, norma predstavlja međunarodni konsenzus. Dante Pesce, potpredsjednik UN-ove radne skupine za poduzetništvo i ljudska prava, i Staffan Söderberg, potpredsjednik ISO-ove radne skupine koja je izradila normu ISO 26000, ističu kako je norma mnogima pomogla da shvate da su ljudska prava ključna za njihovo poduzeće odnosno organizaciju ako žele pridonijeti održivom razvoju.

Od objave prije 10 godina normu je prihvatilo više od 80 zemalja, većina u razvoju, i svjedoci smo koliko nadahnjuje javnu politiku i poslovanje, naprimjer u Indoneziji, Čileu, Indiji, Kini, Japanu, Ujedinjenom Kraljevstvu, Koreji i Europskoj uniji.

Izvor: Barnaby Lewis, 10. prosinca 2020.
<https://www.iso.org/news/ref2582.html>;
 (priredila: D. Rapo Hercigonja; prijevod: T. Majić)

Kad nas pogodi katastrofa

Upravo je objavljena nova norma za sustave ranog upozoravanja i uzbunjivanja građana.

Nema sumnje da sada živimo u svijetu u kojem **ništa ne iznenađuje**. Rast stanovništva, iscrpljivanje resursa i klimatske promjene koje iz toga proizlaze vrše velik pritisak na naše ekosustave. Zbog toga poplave, požari, potresi i druge prirodne katastrofe mogu samo rasti, dovodeći do još većih stradanja, poremećaja i neizvjesnosti. Lokalne i nacionalne vlasti trebaju biti spremnije kako bi gubici bili što manji ako dođe do katastrofe. Ključni je alat djelotvoran sustav ranog upozoravanja i uzbunjivanja. ISO je upravo objavio međunarodnu normu koja će u tome pomoći.

U normi **ISO 22328-1, Security and resilience – Emergency management – Part 1: General guidelines for the implementation of a community-based disaster early warning system**, prikazuju se procesi koji mogu pomoći da se ljudi na vrijeme sklone iz područja izloženih opasnosti.

Åsa Kyrk Gere, predsjednica ISO-ovog odbora koji je izradio normu, kaže da je sustav ranog upozoravanja i uzbunjivanja građana nužan za praktički svako mjesto jer brza urbanizacija, klimatske promjene, propadanje ekosustava i drugi faktori svugdje povećavaju rizik od katastrofa.

„Dobro osmišljen i pripremljen sustav ranog upozoravanja i uzbunjivanja građana omogućuje zajednici da bude svjesnija i brže reagira, tako spašavajući živote“, kaže. „Također pomaže da se smanji utjecaj katastrofa, npr. na imovinu, gospodarstvo i okoliš.“

ISO 22328-1 prva je u tom nizu normi. U budućim dijelovima dat će se upute za konkretne vrste katastrofa, npr. cunamije, potrese i poplave, dodaje.

Uvođenje sustava ranog upozoravanja i uzbunjivanja građana poput onog koji je opisan u ISO 22328 u skladu je s **Okvirom za smanjenje rizika od katastrofa iz Sendaija za razdoblje 2015. - 2030.**, koji je pak usklađen s drugim sporazumima prema Agendi 2030., npr. Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama, a usvojila ga je Opća skupština Ujedinjenih naroda 2015. godine.

Okvirom se zagovara smanjenje rizika od katastrofa i priznaje da država tu ima glavnu ulogu, ali da se trebaju uključiti i drugi dionici kao što su lokalne vlasti i privatni sektor.

Normu ISO 22328-1 izradio je ISO-ov tehnički odbor **ISO/TC 292, Security and resilience**, čije tajništvo vodi SIS, član ISO-a iz Švedske.

Norma se može nabaviti kod **nacionalnog člana ISO-a** ili putem mrežne trgovine **ISO Store**.

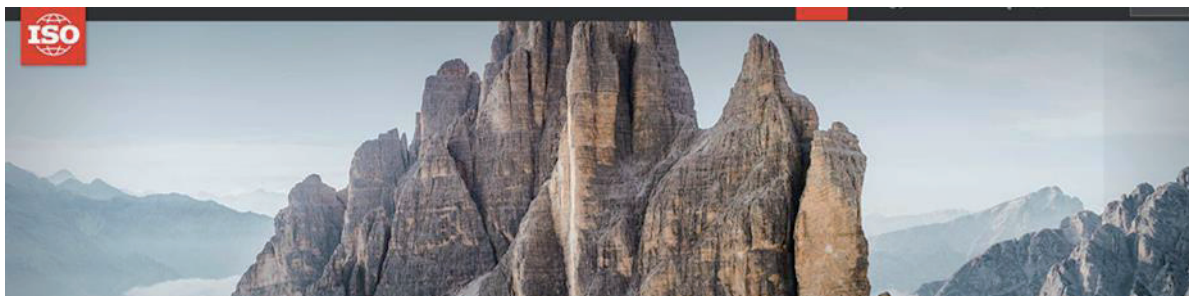
Izvor: Clare Naden, 20. studenog 2020.

<https://www.iso.org/news/ref2595.html>

(priređila: S. Knežević; prijevod: T. Majić)

Ispod oblaka

Računarstvo u oblaku donosi revoluciju u način na koji komuniciramo i radimo, a time i otvara brojna pitanja. ISO norme nude odgovore na ta pitanja.

Za mnoge od nas oblak je nešto kao virtualni tvrdi disk – mjesto u eteru gdje na sigurnome držimo podatke, slike i videosnimke. Oblak čini naš život fleksibilnijim jer možemo pristupiti podacima gdje god smo povezani s internetom, a i oslobađa nam prostor na prijenosnom računalu i telefonu. No, čini i još mnogo toga. Omogućuje ne samo tehnologiju videokonferencija, zahvaljujući kojoj milijuni ljudi mogu raditi unatoč globalnoj zdravstvenoj krizi, nego i online maloprodaju, od mode do vitalne medicinske opreme.

Kako fleksibilno radno vrijeme i sastanci na daljinu postaju nova norma, i s obzirom na to da se još uvijek traga za cjepivom protiv koronavirusa, trebat će nam brzo širenje pouzdanih usluga u oblaku kako bi život i dalje glatko tekao. No, koji se tu problemi javljaju i kako možemo osigurati da se naši podaci prenose sigurno?

SC 38 skupina je stručnjaka iz cijelog svijeta koji naporno rade na odgovorima na ta pitanja. Radi se o specijaliziranom pododboru unutar zajedničkog odbora ISO-a i IEC-a za informacijsku tehnologiju, JTC 1, koji osigurava i stručnu podlogu i toliko potrebno otklanjanje sumnji povezanih sa svime što znači računarstvo u oblaku.

Više je nego istina da naše globalno gospodarstvo i svakodnevni život sada ovise o online uslugama. Pandemija COVID-19 samo je istaknula njihovu bitnu ulogu.

*Steve Holbrook
predsjednik JTC 1/SC 38*

Kad je osnovan 2010. godine, samo nekoliko godina nakon što je oblak doplovio u svijest javnosti, pododbor se našao pred teškim zadatkom: držati korak s brzim rastom te temeljne tehnologije. U godini u kojoj je COVID-19 promijenio način na koji radimo, sastajemo se, kupujemo i razmjenjujemo ideje i podatke, milijuni korisnika sjatili su se u oblak. Predsjednik pododbora Steve Holbrook objašnjava izazove na koje se pododbor usredotočuje u 2020. godini i nakon nje.

„Više je nego istina da naše globalno gospodarstvo i svakodnevni život sada ovise o online uslugama. Pandemija COVID-19 samo je istaknula njihovu bitnu ulogu“, objašnjava Steve Holbrook, ističući stratešku odluku pododbora SC 38 da proširi interakcije i izgradi jače veze s vlastima, kupcima i programerima. „Poboljšavanje naših veza s tim ključnim korisničkim skupinama nije reakcija na svjetsku pandemiju, ali ta je situacija definitivno ubrzala upotrebu online usluga i potrebu za ISO normama u tom području.

SC 38 time se bavi kroz sedam normi koje će se pridružiti skupini od preko 20 već objavljenih normi. Utvrdili su i s kojim pododborima odbora JTC 1 mogu surađivati na zajedničkim temama. Jedno od pitanja kojima se međunarodne norme bave zabrinutost je ljudi za privatnost i sigurnost prijenosa podataka. Steve Holbrook rekao mi je da postoji potreba za jačanjem povjerenja javnosti u tom području i istaknuo da je nepovredivost osobnih i poslovnih informacija najviši prioritet pododбора SC 38: „Kako će podaci teći između oblaka i različitih uređaja ovisi o tome kako se objedinjuju elementi koji dolaze od različitih pružatelja. Uloga je ISO normi razjasniti tko je za što odgovoran.“

ISO/IEC JTC 1/SC 38 nastavlja s ambicioznim normizacijskim programom. No, je li to dovoljno brzo da prati brzinu promjena? Je li dovoljno fleksibilno da se stvore norme koje mogu pomoći svjetskom gospodarstvu da tijekom pandemije preoblikuje lance opskrbe i usluge? „Suradnjom na tehnologijama koje se dotiču računarstva u oblaku, u područjima kao što su internet stvari, umjetna inteligencija te sigurnost i privatnost, i radeći zajedno s odborima koji izrađuju norme u tim područjima, uklanjamo preklapanja i stvaramo sinergije koje mogu ubrzati čitave gospodarske grane“, potvrđuje Steve Holbrook.

Izvor: Barnaby Lewis, 26. studenog 2020.

<https://www.iso.org/news/ref2592.html>

(priredila: S. Knežević; prijevod: T. Majić)

Vraćanje stvarnog svijeta u online obrazovanje

Upravo su objavljene nove smjernice za virtualnu stvarnost u učenju.

Pandemija bolesti COVID-19 promijenila je način na koji se obrazuju milijuni ljudi širom svijeta. Online učenje postalo je norma. Inovativne tehnologije kao što je virtualna stvarnost (VR) mogu preobraziti učenje simulacijom onoga što nudi stvarno iskustvo, npr. izleti.

No, VR otvara pitanja zdravlja i sigurnosti, npr. fizičke neudobnosti, problema s vidom, fotoosjetljivosti itd. ISO je objavio smjernice kojima je svrha riješiti te probleme u obrazovnom okruženju i pomoći da takve tehnologije funkcioniraju djelotvorno i sigurno te ostvare pun potencijal.

U tehničkom izvještaju [ISO/IEC TR 23842-1](#), *Information technology for learning, education and training – Human factor guidelines for virtual reality content – Part 1: Considerations when using VR content*, prikazuje se što bi korisnici trebali uzeti u obzir kada se u učenju, obrazovanju i usavršavanju služe VR sadržajima. To će pomoći da se smanji miješanje stvarnog i virtualnog te učenicima olakša djelotvorna upotreba tehnologije.

Tehnički izvještaj [ISO/IEC TR 23842-2](#), *Information technology for learning, education, and training – Human factor guidelines for virtual reality content – Part 2: Considerations when making VR content*, pomaže autorima obrazovnih sadržaja prikazujući razmatranja povezana sa zdravljem i učenjem koja trebaju uzeti u obzir pri razvoju proizvoda.

Jaeuk Eu, koji je vodio skupinu stručnjaka u izradi tih izvještaja, kaže da možemo očekivati da će VR biti dragocjen i rasprostranjen alat u sektoru učenja s obzirom na svoj brzi razvoj. Stoga je važno uzeti u obzir aspekte zdravlja.

„Nerazlikovanje virtualnog od stvarnog može, naprimjer, dovesti do problema u odnosima s ljudima kao što je ‘sindrom resetiranja’, kada korisnici miješaju virtualno i stvarno“, rekao je.

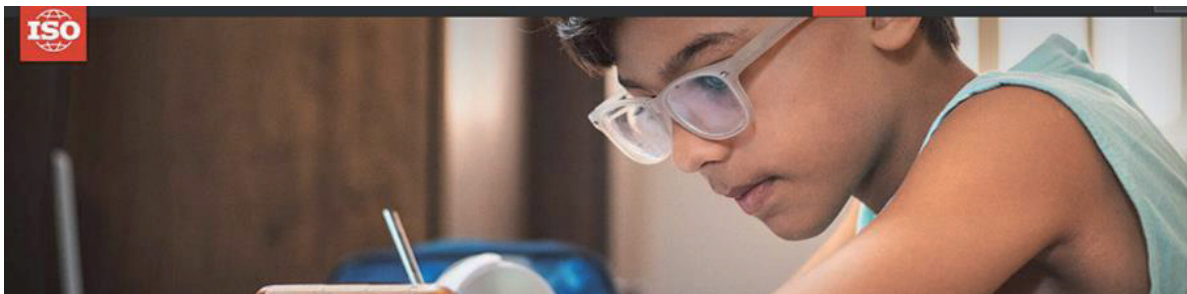
„Očekujemo da će se VR sve više upotrebljavati u školama pa je nužno da se primjenjuju sigurnosne smjernice. ISO/IEC TR 23842 služi upravo za to jer uključuje ljudske faktore koje korisnici i programeri moraju razmatrati kako bi upotreba VR-a bila sigurna.“

Tehnički izvještaj ISO/IEC TR 23842 izradio je [ISO/IEC JTC 1/SC 36](#), *Information technology for learning, education and training*, pododbor zajedničkoga tehničkog odbora ISO-a i [Međunarodnog elektrotehničkog povjerenstva](#) (IEC). Tajništvo pododbora vodi [KATS](#), član ISO-a iz Koreje.

Tehnički izvještaji mogu se nabaviti kod nacionalnog člana ISO-a ili putem mrežne trgovine [ISO Store](#).

Izvor: Clare Naden, 12. studenog 2020.
<https://www.iso.org/news/ref2589.html>
(priredila: S. Knežević; prijevod: T. Majić)

Učenje za van

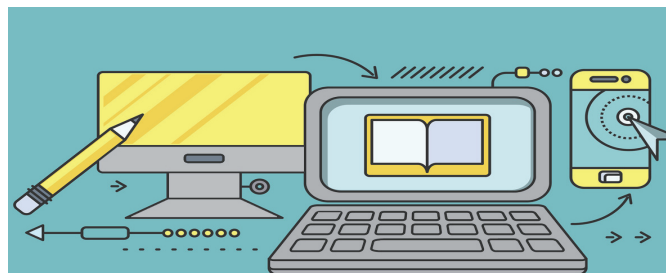
Tehnička specifikacija za primjenu mobilne tehnologije u sektoru obrazovanja upravo je doradena kako bi se osigurao bolji ishod učenja za sve.

Mobilno učenje u porastu je već godinama, ali u ovim je vremenima postalo još važnije. S obzirom da je praktički cijeli svijet u dometu **mobilne celularne mreže** i ima pristup internetu, mobilna tehnologija postaje sve moćniji alat u sektoru učenja. To je područje brzog rasta, što dokazuje sve veći broj različitih **tema i metoda istraživanja te znanstvenika koji se njima bave**. Ona pokazuju da mobilna tehnologija donosi brojne prednosti, kao što je olakšavanje učenja na temelju konteksta i poticanje samoregulacije učenja, samoprocjene i interakcije među kulturama.[1]

Tehnička specifikacija **ISO/IEC TS 29140, Information technology for learning, education and training – Nomadicity and mobile technologies**, daje model informacija povezanih s učenikom specifičan za mobilno okruženje učenja, obrazovanja i usavršavanja koji odražava specifične potrebe sudionika. Specifikacija je upravo doradena novim nazivima, definicijama i slučajevima upotrebe kako bi bila primjerenija za današnje okruženje učenja.

Profesor Mohamed Ally sa Sveučilišta Athabasca u Kanadi, koji je vodio skupinu stručnjaka u izradi tog dokumenta, kaže da mobilno učenje može učenicima pružiti bolji pristup informacijama i nastavnim materijalima te upute i podršku s bilo kojeg mjesta, ne samo s određene geografske lokacije u određenom trenutku.

„Kada se mobilno učenje provodi promišljeno i dobro, može povećati učinkovitost i produktivnost učenja, obrazovanja i usavršavanja u različitim sektorima“, kaže.

Specifikaciju ISO/IEC TS 29140 izradio je **ISO/IEC JTC 1/SC 36, Information technology for learning, education and training**, pododbor zajedničkog tehničkog odbora ISO-a i **Međunarodnog elektrotehničkog povjerenstva (IEC)**. Tajništvo pododbora vodi **KATS**, član ISO-a iz Koreje. Tehnička specifikacija može se nabaviti kod nacionalnog člana ISO-a ili putem mrežne trgovine **ISO Store**.

[1] Fu, Q. and Hwang, G. Trends in mobile technology-supported collaborative learning: A systematic review of journal publications from 2007 to 2016. *Computers & Education*, sv. 119., 2018., str. 129. - 143.

Izvor: Clare Naden, 13. studenog 2020.
<https://www.iso.org/news/ref2590.html>
(priredila: S. Knežević; prijevod: T. Majić)

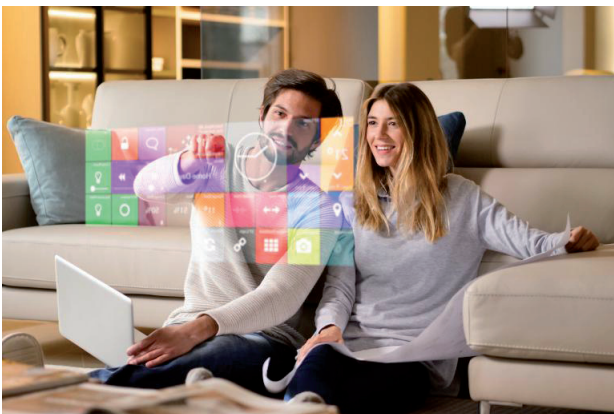
Pomoć u aktivnom životu za svakoga

U nekom trenutku u životu svaki čovjek poželi poboljšati svoj život ili mu zatreba određena pomoć. To može značiti povećanje udobnosti doma pametnim sustavima grijanja i hlađenja ili primjenom inteligentnih rješenja koja mu pomažu u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, ako mu je to na neko vrijeme otežano.

Kako dom postaje sve više povezan i ljudi upotrebljavaju sve veći broj pametnih uređaja i usluga kao što su sustavi alarma i zabave, javlja se potreba da se osigura njihova interoperabilnost i sigurnost.

Proizvodi i usluge pomoći za aktivni život (*active assisted living*, AAL) namijenjeni su poboljšanju života ljudi s posebnim potrebama tako što im pomažu u svakodnevnim aktivnostima i omogućuju da žive samostalno u vlastitom domu.

AAL proizvodi i usluge sada izrazito važni jer se zbog pandemije bolesti COVID-19 prilagođavamo novom načinu života i rada. Neke mjere zatvaranja ograničavaju kretanje i pristup uslugama koje se u normalnim okolnostima pružaju izvan doma. Zato tvrtke razvijaju sve više proizvoda i usluga koji se mogu upotrebljavati kod kuće.

Primjer su virtualne ili online usluge vježbanja i wellnessa u udobnosti vlastitog doma. Korisnici ne idu u fitness centar nego pristupaju treneru ili instrukturu od kuće. Prema istraživanju tvrtke alliedmarketresearch.com, ta cvatuća djelatnost dostići će 2027. godine vrijednost od 59.231 milijuna USD.

IEC-ov Odbor za sustave pomoći u aktivnom život (*SyC AAL*) ima ulogu promicati sigurnost, privatnost i interoperabilnost sustava i usluga AAL različitih prodavatelja izradom međunarodnih normi.

Okuplja brojne dionike, među njima projektante, proizvođače i dobavljače, tvrtke koje se bave medicinskim proizvodima i farmaceutske tvrtke, a od nedavno i tehnološke, upravna tijela i kreatora politike, s ciljem da proizvodi i sustavi razvijeni za korisnike AAL-a i pružatelje zdravstvenih usluga budu sigurni i u skladu s propisima. SyC AAL kroz IEC-ove tehničke odbore i druge normizacijske organizacije izrađuje razne norme koje se bave tim aspektima.

Naprimjer, ove je godine objavio tehničku specifikaciju za slučajeve upotrebe AAL-a (*IEC TS 63134*), kojom se utvrđuju scenariji i slučajevi upotrebe AAL-a na temelju primjene i zahtjeva u praksi. Slučajevi upotrebe osiguravaju praktični kontekst za razmatranja interoperabilnosti i norme utemeljene na korisničkom iskustvu.

Odbor je objavio i sustavni dokument *Systems Reference Deliverable* (SRD) za ocjenjivanje AAL usluga (*IEC SRD 63234-1*), koji daje opisni okvir i predložak za procjenu ekonomičnosti uvođenja usluga u području zdravstva i wellnessa u kući na temelju tehnologije odnosno AAL usluga koje podržavaju komunikacije, prijevoz itd. kako je definirano u nizu slučajeva upotrebe AAL-a.

Među normama koje su u izradi jedna je koja se odnosi na kooperativne višestruke sustave u povezanom domu i zahtjeve funkcionalne sigurnosti sustava elektroničke sigurnosti AAL-a. Imat će četiri dijela koji će obuhvatiti opće zahtjeve za projektiranje i razvoj, idejnu fazu projektiranja proizvoda, razvoj proizvoda te proizvodnju, pogon, preinake i pomoćne procese.

Jedna druga norma bavi se kriterijima funkcionalnih svojstava za robote koji se upotrebljavaju u AAL-u u kući, a jedan SRD sadrži zahtjeve za izobrazbu osoba koje rade u području AAL-a.

Gledajući dalje u budućnost, razmatramo etička pitanja povezana s AAL-om i sigurnosne aspekte izvan granica funkcionalne sigurnosti u povezanom domu.

 IEC - International Electrotechnical Commission | 3 rue de Varembe | Box 131 | CH-1211 Geneva 20 | Switzerland | T +41 22 919 0204 <http://www.iec.ch>

Piše: Ulrike Haltrich, predsjednica, IEC-ov odbor za sustave koji se bavi AAL tehnologijama, 20. studenoga 2020.

<https://etech.iec.ch/issue/2020-06/active-assisted-living-for-everyone>

Kako norme omogućuju pouzdanu zdravstvenu skrb

Od početka pandemije bolesti COVID-19, digitalna transformacija ubrzala se u svim djelatnostima jer se svijet nastavlja prilagođavati novom načinu života, rada, učenja i pružanja ključnih usluga kao što je zdravstvena skrb.

Naprimjer, u pretrpanim bolnicama sve se više primjenjuju sustavi trijaže na temelju umjetne inteligencije (*artificial intelligence*, AI), kojima se prikupljaju podaci o pacijentu (simptomi i anamneza), uspoređuju sa sličnim slučajevima i brzo odlučuje o tome tko će prvi biti primljen. Također, zahvaljujući zdravstvenim uslugama na daljinu smanjen je broj posjeta zdravstvenim ustanovama, pa se zdravstveni radnici mogu usredotočiti na oboljele od bolesti COVID-19.

Tehnologije AI-ja podižu kvalitetu zdravstvene skrbi, ali i izazivaju zabrinutost

Algoritmi strojnog učenja uspješniji su od ljudi u pronalaženju obrazaca u velikim količinama podataka i tako omogućuju brzo otkrivanje bolesti i stanja kao što su rak, sepsa, starosna makularna degeneracija i moždani udar. Osim što osiguravaju točnije dijagnoze i prilagođeno liječenje, tehnologije AI-ja imaju velik potencijal i u drugim područjima kao što su patologija i laboratoriji, gdje velike količine podataka ostaju neiskorištene.

Unatoč prednostima, postoje i razlozi za zabrinutost. Pacijentima treba omogućiti povjerenje u nove tehnologije u zdravstvu, ne samo u smislu dijagnostike i liječenja nego i zaštite privatnosti osobnih zdravstvenih podataka.

To su neki od izazova koje digitalizacija zdravstva stavlja pred vlasti, nadzorna tijela, liječnike, pružatelje zdravstvenih usluga, osiguravatelje i pacijente.

Časopis *e-tech* razgovarao je s Georgom Heidenreichom, voditeljem [zajedničke radne skupine IEC-a i ISO-a za sigurnost i djelotvornost informatičkih programa i sustava u zdravstvu](#), uključujući one koji se odnose na medicinske proizvode, i Martinom Meyerom, [predstavnikom za vezu zajedničkog odbora IEC-a i ISO-a za umjetnu inteligenciju s tehničkim odborom IEC TC 62 za električnu opremu u zdravstvu](#), o tome kako međunarodne norme mogu pomoći u rješavanju tih pitanja.

Koja su ključna pitanja povezana s algoritmima u zdravstvu?

GH: Kako sustavi AI-ja uče? U jednoj vrsti sustava, algoritam se podučava (trenira) kod proizvođača, ovjerava i otprema na tržište kao medicinski proizvod s oznakom CE, čime se jamči da je uzeta u obzir sigurnost. No, čak i kod tog sustava ne možemo znati zašto stroj radi ono što radi; njegovo ponašanje ostaje nepoznanica.

Kako bi bilo kada bi sustavi mogli neprekidno i bez ograničenja učiti nakon što se stave u primjenu? Kako bismo ih kontrolirali? U SAD-u, Uprava za hranu i lijekove (FDA) razmatra zakonodavni okvir za medicinske proizvode u kojima se primjenjuju tehnologije AI-ja i strojnog učenja koji se temelji na čitavome životnom ciklusu proizvoda. On bi omogućio da se rade preinake na temelju učenja i prilagodbe u stvarnom svijetu, a da se istovremeno osigura sigurnost i djelotvornost programske podrške kao medicinskog proizvoda. FDA je pokrenula Centar izvrsnosti za digitalno zdravstvo, kojem je svrha brzo ocjenjivanje, kategoriziranje i odobravanje najmodernijih tehnologija digitalnog zdravstva u SAD-u.

Ključni su skupovi podataka. Na kojoj se vrsti skupova podataka podučavaju sustavi AI-ja i koja su ograničenja? Naprimjer, ako pacijent pokazuje simptome rijetke bolesti, bi li podaci bili dovoljni da se sustav podučiti da prepozna takvu bolest i kako možemo izbjeći svojstvenu pristranost? Koju bi ulogu liječnik imao u budućnosti ako sustavi AI-ja postanu rašireniji i složeniji?

Naprimjer, bi li u različitim fazama upotrebe tih sustava bio potreban ljudski doprinos?

Trenutno, ako neki algoritmi nastave učiti, a zatim dijagnosticiraju još pacijenata, to znači da te pacijente zapravo dijagnosticira uređaj koji je 'podučen' bez ovjere, koja bi kod nadziranih kliničkih ispitivanja bila osigurana. Drugim riječima, algoritam se podučava na skupovima podataka za koje nije provjereno imaju li pogrešaka.

MM: Sustavi koji se neprekidno prilagođavaju tehnološki su mogući, ali predstavljaju problem s aspekta nadzora i društvenih interesa. Što je društvo spremno prihvatiti? Što pacijenti smatraju pouzdanim? Zamislite da za 10 godina Vaš liječnik upotrebljava iste instrumente kao i danas umjesto napredne tehnologije: možda ćete se zapitati dobivate li najbolje moguće liječenje.

Kako da pronađemo ravnotežu između zaštite podataka i osiguranja inovativne zdravstvene skrbi?

Uredbom o zaštiti podataka Europske unije (GDPR), uvedenom 2018. godine, štite se svi podaci povezani s fizičkim i mentalnim zdravljem pojedinca, genetski podaci kao što su laboratorijski nalazi analize bioloških uzoraka i biometrijski podaci, naprimjer slike lica, otisci prstiju, karakteristike hoda itd.

U SAD-u Zakon o prenosivosti i odgovornosti zdravstvenog osiguranja (HIPAA), usvojen 1996. godine, osigurava zaštitu informacija koje omogućavaju identifikaciju osobe, a koje vode zdravstvene ustanove i ustanove zdravstvenog osiguranja, od prevare i krađe, a bavi se i ograničenjima pokrića zdravstvenog osiguranja.

MM: To se većinom svodi na pitanje koji su podaci dostupni za izgradnju takvog sustava i omogućavanje njegova razvoja. Iako GDPR štiti potrošače, etičnim tvrtkama teško je procijeniti i znati kako da osiguraju ispravnu upotrebu podataka.

I to je više društveno pitanje. Koje ste osobne zdravstvene podatke spremni staviti na raspolaganje i koliko vjerujete u infrastrukturu? Ako ste pristali učitati nalaze svoga zadnjeg zdravstvenog pregleda u e-povijest bolesti, nužno je povjerenje.

Moraju biti obuhvaćene sve razine pružatelja zdravstvenih usluga. Osim proizvođača i tvrtki koje prikupljaju i upotrebljavaju podatke za razvoj sustava AI-ja koji se temelje na strojnom učenju, to mora uključiti liječnike opće prakse, bolničke odjele i baze zdravstvenih podataka kako bi se izbjegle situacije u kojima bi osobni podaci o pacijentu mogli biti namjerno zloupotrijebljeni.

GH: Ljudi žele pristupačnu i sigurnu zdravstvenu skrb. Da bi zdravstvo bilo bolje i za pružatelje zdravstvenih usluga i za pacijente, društvo treba pronaći novu ravnotežu između inovacija i privatnosti koja će omogućiti da se u tehnologijama AI-ja upotrebljavaju velike zbirke podataka koji su na ispravan način anonimizirani.

Ispravna provedba anonimnosti podataka može biti teško savladiv zadatak. Naprimjer, čak ako iz skupa zapisa uklonimo i informacije kojima se može identificirati osoba, kao što su ime i prezime ili datum rođenja, ako je skupina sudionika dovoljno mala, pojedinci se mogu identificirati prema drugim faktorima, npr. boji kose, kože ili očiju, visini itd.

Norme mogu pružiti najbolju praksu za ispravnu provedbu anonimnosti podataka.

Što smo naučili iz pandemije?

MM: U pandemiji su izbili na vidjelo neki nedostaci sadašnje infrastrukture i potreba za pristupom vitalnim zdravstvenim podacima ako želimo pratiti bolest, dijeliti otkrića i naposljetku pronaći lijek. Naprimjer, u Njemačkoj postoje različiti načini na koje se prikupljaju podaci i šalju na saveznu razinu, što može biti problem. Pri prikupljanju podataka na europskoj razini među državama članicama ne treba uzeti u obzir samo propise, nego i sučelja i infrastrukturu koji omogućuju zajednički jezik.

Tu dolazi do izražaja uloga normizacije: da se podaci uopće stave na raspolaganje. COVID-19 istaknuo je te elemente. Kako razviti aplikaciju za praćenje bolesti kao što je COVID-19 i uvjeriti ljude da pristanu na njezinu primjenu? Koje podatke prikupljate i kako? Vidimo da različite zemlje imaju različite pristupe – od centraliziranih do decentraliziranih rješenja. Ovaj stvarni scenarij pokazuje koliko su te teme važne.

Međunarodne norme za podatke i privatnost

Putem zajedničkog tehničkog odbora (ISO/IEC JTC 1) ISO i IEC izrađuju međunarodne norme za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju koje obuhvaćaju umjetnu inteligenciju, upravljanje podacima, kibernetičku sigurnost i još mnogo područja.

Neke od **normi za AI** koje su u izradi obuhvaćaju smjernice i zahtjeve za upravljanje kvalitetom podataka, **pouzdanost**, primjene AI-ja i sustave upravljanja AI-jem.

U tijeku je rad na **normama za podatkovne okvire** koje se bave rizicima u svim segmentima životnog ciklusa podataka, uključujući kvalitetu podataka i upravljanje podacima, njihovo stvaranje, upotrebu, spremanje i zaštitu. U normama se razmatra i razina osjetljivosti osobnih informacija sadržana u podacima (*PI factor*).

Niz normi ISO/IEC 27000, koji sadrži više od 40 dijelova, obuhvaća sigurnosne tehnike za sustave upravljanja sigurnošću informacija, uključujući privatnost, upravljanje rizicima i kodeks prakse za zaštitu informacija koje omogućuju identifikaciju osobe u javnim oblacima koji funkcioniraju kao procesori tih informacija.

Izvor: <https://etech.iec.ch/issue/2020-06/how-standards-enable-the-delivery-of-trustworthy-healthcare>
(priredio: I. Andreis; prijevod: T. Majić)

Odgovor CEN-a i CENELEC-a u okviru ocjene trgovinske politike EU-a

NORME PODUPIRU TRGOVINSKU POLITIKU EU-a

Zamislite svijet bez normi. Roba bi se teško izvozila, ne bi bilo interoperabilnosti nužne za upotrebu pametnog telefona, ne bismo imali povjerenje u sigurnost i kvalitetu kupljenog proizvoda ili usluge.

Uvod

Norma za teretne kontejnere, ISO 668, unijela je 1968. godine revoluciju u svjetsku trgovinu.

Proizvodi i usluge koje kupujete i upotrebljavate u svakodnevnom životu moraju ispunjavati norme sigurnosti i kvalitete. Norme otvaraju tržišta, podupiru svjetsko tržišno natjecanje, uklanjaju zapreke trgovini i potiču pristup tržištima. Norme snizuju troškove ispitivanja proizvoda. CEN i CENELEC zahvaljuju Glavnoj upravi za trgovinu Europske komisije na ovoj prilici da se očituju u okviru ocjene trgovinske politike EU-a.

Normizacija omogućuje Europi vodeću ulogu. Norme mogu poboljšati rezultate istraživanja i inovacija i otvoriti im tržišta u cijelom svijetu.

Norme su temelj trgovinskog modela djelotvorne 'strateške autonomije' jer predstavljaju zajednički jezik zajednica sudionika koji se temelji na konsenzusu o načinu ponašanja. Stoga su norme nevjerojatno snažan pokretač promjena. Norme daju ne samo stručno rješenje nego i dragocjena društvena i gospodarska rješenja. One osiguravaju da Europa bude otvorena za poslove, istovremeno jačajući europsko gospodarstvo i štiteći europske građane.

Europske norme imaju važnu ulogu u provedbi zakona EU-a i ključan su preduvjet za funkcioniranje jedinstvenog tržišta. Novi zakonski okvir (NLF) već desetljećima predstavlja pogodno okruženje za učinkovitu izradu usklađenih normi, u kojima se objedinjuje najnovije stanje tehnike i usklađenost sa zakonima EU-a.

Europske norme izrađuju tri službeno priznate europske normizacijske organizacije: Europski odbor za normizaciju (CEN), Europski odbor za elektrotehničku normizaciju (CENELEC) i Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI). Naši programi rada usklađeni su koliko je moguće s programima rada ISO-a (na temelju Bečkog sporazuma sa CEN-om) i IEC-a (na temelju Frankfurtskog sporazuma sa CENELEC-om). Zahvaljujući Bečkom i Frankfurtskom sporazumu, Europske norme usklađene su s međunarodnim normama za mnoge sektore tako što su prihvaćene kao istovjetne norme (vidi grafikon 2. u Aneksu I.1)

CEN i CENELEC okupljaju nacionalna normizacijska tijela i nacionalne elektrotehničke odbore iz 34 europske zemlje. Naša mreža uključuje saveze gospodarstvenika, poslovne organizacije, organizacije potrošača, skupine za zaštitu okoliša i druge društvene interesne skupine. U rad je izravno uključeno više od 60.000 stručnjaka iz industrije, znanosti, akademske zajednice i drugih okruženja.

Ovaj dokument daje CEN-ov i CENELEC-ov poziv na djelovanje u šest koraka. Norme su nužan dio trgovinske politike jer otvaraju tržišta, potiču konkurentnost, osiguravaju pristup tržištu i prevladavaju tehničke zapreke trgovini.

U Aneksu I. objašnjava se CEN-ov i CENELEC-ov pristup međunarodnoj suradnji i regijama s kojima surađujemo.

U Aneksu II. daje se popis europskih propisa o tehničkim zaprekama trgovini, kao podsjetnik na važnost normi u trgovinskoj politici EU-a.

Aneks III. sadrži naše odgovore na odgovarajuća pitanja u okviru savjetovanja.

U Aneksu IV. daje se naš odgovor na „dvostruku“ (‘zelenu’ i digitalnu) transformaciju (*twin transitions*) pod naslovom ‘Normizacija kao potpora oporavku i dvostrukoj transformaciji’.

Cijeli tekst možete pogledati na poveznici

https://www.cencenelec.eu/news/policy_opinions/PolicyOpinions/CEN-CLC_ResponseToTheEUTradePolicyReview.pdf

(priredio: D. Rapačić; prijevod: T. Majić)

CEN (Europski odbor za normizaciju) i CENELEC (Europski odbor za elektrotehničku normizaciju) priznati su od strane Europske unije (EU) i Europskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) kao europske normizacijske organizacije zadužene za izradu normi na europskoj razini. Tim normama utvrđuju se specifikacije i postupci povezani sa širokim rasponom materijala, procesa, proizvoda i usluga.

Članovi CEN-a i CENELEC-a nacionalna su normizacijska tijela i nacionalni elektrotehnički odbori 34 europske zemlje. Europske norme (EN) i ostali normativni dokumenti koje objavljuju CEN i CENELEC prihvaćeni su i priznati u svim tim zemljama.

Europske norme pridonose povećanju sigurnosti, poboljšanju kvalitete, olakšavanju prekogranične trgovine i jačanju europskog jedinstvenog tržišta. Izrađuju se procesom suradnje među stručnjacima koje su imenovali gospodarski subjekti, znanstveni instituti, potrošači i organizacije za zaštitu okoliša, sindikati i druge uključene strane. CEN i CENELEC promiču međunarodno usklađivanje normi u okviru sporazuma o stručnoj suradnji s ISO-om (Međunarodnom organizacijom za normizaciju) i IEC-om (Međunarodnim elektrotehničkim povjerenstvom).

Mrežna stranica CEN-a:
www.cen.eu

Mrežna stranica CENELEC-a:
www.cenelec.eu

Mrežna stranica CEN-CENELEC-a:
www.cencenelec.eu

ETSI objavio tehnički izvještaj o potrebama građana povezanim s pametnim gradovima

ETSI-jev Odbor za ljudske faktore objavio je [ETSI TR 103 455](#), tehnički izvještaj kojim se procjenjuje problematika povezana s građanima kojom se mora baviti normizacija informacijsko-komunikacijskih tehnologija u području pametnih gradova. Ta problematika uključuje temeljne aspekte kao što su pristupačnost, upotrebljivost, interoperabilnost, zaštita i sigurnost osobnih podataka te planiranje gradskih službi koje nudi najveće prednosti zajednici. U izvještaju se daje pregled postojećih normi ETSI-ja i drugih normizacijskih organizacija u tom području, uključujući ETSI-jeve pokazatelje uspješnosti za pametne gradove (*community indicators*). Izvještaj je usklađen s 11. ciljem održivog razvoja Ujedinjenih naroda: „Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim“.

Lokalne zajednice uglavnom su korisnici normi, a ne sudjeluju u njihovoj izradi. Zato norme mogu za njih biti zbunjujuće. Zbog toga se u procesu izrade normi moraju uzeti u obzir potrebe građana. U tehničkom izvještaju [ETSI TR 103 455](#), ETSI-jev Odbor za ljudske faktore, uz potporu Europske komisije i Tajništva EFTA-e, sastavio je sveobuhvatan skup preporuka za izradu uputa za gradove, kodeksa ponašanja za gradske službe i normirana mjerila za planiranje gradskih službi.

Matthias Schneider, predsjednik Odbora, kaže da je to prvi put da su u kontekstu normizacije uzete u obzir potrebe građana i potrošača u lokalnoj zajednici. Izvještaj je korisna osnova za buduću normizaciju koja će na bolji način uključivati lokalne zajednice.

Stephen Russell, glavni tajnik ANEC-a, dodaje da se ANEC kao organizacija koja zastupa interese potrošača u europskoj normizaciji nada da će izvještaj dovesti do mnogo boljeg razumijevanja i u tijelima lokalne uprave i u normizacijskim organizacijama.

Gradovi postaju u sve većoj mjeri žarište gospodarstva i društva u cjelini, osobito zbog urbanizacije, prelaska na gospodarstvo koje zahtijeva sve veća znanja i porasta potrošnje resursa i emisija. Kako bi u tim okolnostima ispunili ciljeve javne politike, gradovi se trebaju mijenjati i razvijati. No, u vremenima sve restriktivnijih proračuna to treba ostvariti na pametan način: naši gradovi i zajednice trebaju postati pametni i održivi. Treba osigurati ravnopravnost za sve građane i paziti na privatnost njihovih osobnih podataka.

U svijetu nakon korone, u društvenom razvoju bit će važnije nego ikad voditi računa o tim potrebama.

(priredio: B. Burazer; prijevod: T. Majić)